

1930-ГОД. III

ЗВЕНО

СЕДМИЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПОЛИТИКА
СТОПАНСТВО И КУЛТУРА

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. Единадесетъ години
2. Трансформация на българското земеделско стопанство — П. Грынчаровъ
3. Емиграционниятъ въпросъ — А. Г. Дагерадиновъ
4. Борбата съ туберкулозата по животните въ Прусия и въ България — Д-ръ Р. Гюровъ
5. Време и мълчание — Отъ Д. Казасовъ
6. Върховните фактори на Италия — Отъ Богомилъ
7. Вътрешенъ прегледъ. — Конгресът на Б. и. з. съюзъ. — Състоянието на движението. — Конгресът на радиокалитъ. — Конгресът на запасните офицери
8. Международенъ живот. — Изборите въ Полша. — Въртящият се кръгъ. — Минало и настояще. — Шляхтата. — Единъ въпросъ
9. Идеи и личности. — Една кариера. — Оставка следъ довърие

Кн. 37. 30. XI. Редакторъ — ДИМО КАЗАСОВЪ

Адмир. ул. Ст. Караджа 10 — Тел. 5244 и 2369. Год. абонам. 200 лева

ОТКРИВА СЕ ПОДПИСКА

ЗА ЧЕТВЪРТАТА ГОДИШНИНА (1931) ОТЪ М. ЯНУАРИЙ НА

ЗВЕНО

СЕДМИЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПОЛИТИКА, СТОПАНСТВО И КУЛТУРА

Излиза подъ редакцията Димо Казасовъ и при сътрудничеството на повече отъ **сто души** измежду по-видните учени, професори, общественици, писатели и практически деятели.

За стойността на списанието говори богатото и разнообразно съдържание, помъстено презъ първата, втората и третата му година на повече отъ 1500 обширни страници.

Списанието ратува за създаването на нова, просвѣтена, културна и двигателна общественост въ България, която съ компетентност, съ инициативна воля, съ енергия, съ ясно съзнание и съ издигнато чувство на дългъ да гради материалното благосъстояние и духовното възраждане на народа.

Годишенъ абонаментъ за България винаги предплатенъ — 200 лв.

За улеснение въ изплащането абонаментъ може да бъде внесенъ, по изключение, на 2 пъти: 100 лв. при записването и 100 лв. на 1. VI. 1931 г.

За странство. — 300 лв.

За Америка. — 3 долара

На настоящи за записани отъ тъхъ предплатили абонати — 20% отстъпка.

Всеки, който изпрати 5 предплатили абонаменти получава шестия даромъ.

1) Всичко, което се отнася до администрацията на списанието да се изпраща само на адресъ:

Сп. „ЗВЕНО“ — София, пощенска кутия 305

2) За София лични записвания ставатъ въ печатница Просвѣщение ул. Ст. Караджа № 10 — срещу Централната Поща.

3) Всичко, което се отнася до редакцията, да се отправя до г. Димо Казасовъ, ул. Женева № 12.

Списанието е седмично и ще бъде въ ръчей на читателите всъки недълъденъ денъ.

Запишете за абонати вашите близки и познати!

ЗВЕНО

СЕДМИЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПОЛИТИКА, СТОПАНСТВО И КУЛТУРА

ГОД. III

СОФИЯ, 30 НОЕМВРИЙ 1930

КН. 37

ЕДИНДЕСЕТЬ ГОДИНИ

На 27 ноември 1919 година българската делегация, държана възмътка Ньойи при условията на единъ колкото безсмысленъ, толкова и унизителенъ арестъ, подписа ултимативно предложение и договоръ за миръ. Излишно е да сочимъ жестокостта на този суровъ документъ. Както е трудно да се намери словесенъ изразъ на покъртителното съзвучие отъ страдания, въ което волитъ на нашия разкъжсанъ народъ се сливатъ, тъй е мъжко да се изрази стихията отъ умраза и страсти, която отъ фамозните 14 Уилсонови точки изкова четиринаесетъ гвоздей на разпятието и ги заби въ жизнения организъмъ на победения. Безпристрастието на историята ще има да посочи, колко дълбоко дребнавостта на победителя е потопила въ мътилката на позора величието на победата.

Единадесетъгодини, които ни дължимъ отъ черната дата 27 ноември наистина събудиха много приспани съвести, отвориха много затворени очи, раздвишиха много плътно склучени уста. Отъ земитъ на победителите единъ следъ другъ почнаха да се издигатъ повалените въ праха на поражението принципи за международно споразумение, за човѣщина и справедливостъ, за права на малцинства и т. н. и т. н.

Но уви! Почнаха да се издигатъ, лишени отъ кръвта на своето сърдце и отъ месата на своите кости.

Издигнаха се принципи скелети, за да напомнятъ доброто старо време, когато хората имаха себеуважение да назоваватъ нѣщата съ сжениските имъ имена.

Вслушайте се въ пренята, които ставатъ, въ речите които се произ-

насятъ, въ резолюциите, които се взематъ въ Обществото на народите, въ конференциите на дружествата за О. Н., въ Балканската конференция, въ всичките международни срещи, където победители и победени си размѣнятъ конвенционалните изрази на официалните любезности.

Вслушайте се, за да почувствувате, какъ победителът прави усилия да постави свѣтли принципи въ услуга на тѣхното отрицание и какъ ревниво пази тѣ да не накърнятъ спечеленото отъ победата достояние.

Тукъ глухите полутонове, съ които истината понѣкога се опитва да прозвучи срѣдъ тишината на обезпечения съ цената на мълчанието миръ, се чувствува като тревоженъ набатъ за бунтъ и се заглушава съ звънъ отъ председателствующия, който въ уши съ победите се отеква като трѣсъкъ на картечница и като свистъкъ на куршумъ.

И въпрѣки всичко, надъ тая война срѣдъ мира все по-изразително и властно се издига духътъ на справедливостта, чийто пробиви въ цитаделата на Ньойи все повече и повече ще я разоржаватъ, за да изведатъ победените къмъ простора, на който се радватъ победителите.

Да работимъ за деня, въ който днешниятъ нашъ, на победените, блѣнъ ще стане утрешна действителностъ, е нашъ свещенъ дългъ. Той дългъ налага една коренна ревизия на досегашните анархистични методи на действие, за да бѫдатъ тѣ измѣстени отъ уравновесените стжки на националната воля, която по пътя на своето единно и сплотено проявление, ще обезпечи нашето пълно национално самосъхранение.

ВЪТРЕШЕНЬ ПРЕГЛЕДЪ

Конгресът на Б. и. з. съюзъ. Той ни поднесе една сензация: речта на своя председател. Речь, която съ поклони на всички страни се опита да освободи земедълското движение отъ подозренията, съ които то е обикръжено и да го представи като едно ултраплегитимистическо течение, чиято умъреностъ съпернички дори съ консервативността на нашите тъй наречени „стари“ партии. Като новостъ речта на г-нъ Цанова действително направи силно впечатление. И не само, като новостъ, но може би и като искреностъ. Като резултатъ, обаче, тя остана безъ всѣкаквастойностъ. Шумните одобрения, съ които конгресът изпрати речта на своя експанзивенъ председател, не му попрѣчиха да даде въ ржководството на съюза предимство тъкмо на ония разбирания, които отричатъ изъ основи тезитъ на г-нъ Цанова. Тоя фактъ показва, колко голъма бѣ наивността у ония, които побързаха презъ чисто екзотичната речь на г-нъ Цанова да видятъ узрѣли плодоветъ на умърната ориентация въ земедълския съюзъ.

Състоянието на движението. Потрѣбна е голъма политическа наивностъ, за да може на една произнесена въ конгреса речь, да се придае силата на лостъ, измѣствашъ движението отъ неговия досегашъ путь на развитие. Тукъ не се касае до една малка и хомогенна идеологична група, за да може радикалната промѣна въ ориентацията ѝ да дойде отъ едно временно, но силно идейно въздействие. Тукъ се касае до едно широко, масово движение, чиято инерция, като не може въ миналото да биде парализирана отъ старитѣ и авторитетни вождове на движението, днесъ още по-мжно ще може да биде преодолѣна отъ съпротивата на младитѣ и не признати още негови водачи. Земедълското движение, и това е неговото нещастие, днесъ нѣма водачи, то има само приспособвачи къмъ неговитѣ буйствуващи настроения и къмъ неговитѣ все още смѣтни коннекции и въжделания. Дали следъ като овладѣятъ движението тия приспособвачи ще добиятъ волята и силата да го поведатъ изъ новъ путь на развитие — това ще има да се види.

Конгресът на радикалитѣ. Той остана въ сѣнка поради съвпадението му съ конгреса на земедѣлския съюзъ, който обсеби общественото внимание. Отъ това съвпадение радикалната партия нѣшо съществено не загуби, тъй като безъ него, единъ поширокъ свѣтъ би узналъ за нейната организационна слабостъ, за нейните финансово затруднения, за нейните незначителни обществени проявления. Трѣбва искрено да се съжалява, че една ценна идеяна сила на българския животъ се намира въ едно не особено наследничелно състояние и че тя все още вѣрва, че ще поправи това си състояние, като прегърне комбинациитѣ, които до вчера не само отричаше, но и считаше безнравствени. При тия рѣзки забѣгвания въ противоположни политически насоки мжно може да се очаква, че движението ще възвѣрне прежния си одухотворенъ ентузиазъмъ.

Конгресът на запаснитѣ офицери. Съюзътъ на запаснитѣ офицери е една надпартийна и неутрална организация, които, обаче, никога не е била аполитична. Не е била аполитична въ тоя смисълъ, че си е резервирала правото да се изказва отъ едно общонационално и общодържавно гледище върху въпросите, свързани съ духовното и материално развитие на страната. Ние не мислимъ, че привилегията да боравятъ съ горнитѣ въпроси, принадлежи само на партийтѣ. На редъ съ тѣхъ съществуватъ голъми, ценни и просвѣтени организации, които, освободени отъ партийнитѣ слабости и страсти, могатъ да укажатъ едно благотворно влияние върху разрешението на нашите държавни проблеми, ако поставятъ тѣхното обсѫждане върху една общонационална основа и изключатъ отъ него партийнитѣ влияния и смѣтки. Засъжаление, последниятъ конгресъ на запаснитѣ офицери не бѣ пощаденъ отъ увлѣченията на партийнитѣ домогвания и отъ горещината на партийнитѣ страсти. За щастие, обаче, той не плати реаленъ данъкъ на тия си временни слабости и повѣри управлението на едно ржководство, чийто пъстьръ съставъ дава гаранции, че ще отклони съюза отъ опасността да следва съветитѣ на партийните внушения и смѣтки.

МЕЖДУНАРОДЕНЪ ЖИВОТЪ

Избори^{тъ} въ Полша. Тъ станаха — на 16 ноември за сейма и на 23 ноември — за сената. И еднитъ и другитъ бѣха спечелени отъ широкия правителственъ блокъ на Пилсудски. Наистина, тази победа още съвсемъ не е пълна, защото първата задача на блока да вмъкне въ сейма едно большинство отъ две трети, съ което да измѣни конституцията, не се постигна. Освенъ това, опозицията и цѣлата германска преса таксуватъ постигнатия успѣхъ, като резултатъ на нечувания изборенъ тероръ на правителството. Все пакъ за обективния наблюдателъ не тукъ се открива цѣлата истина.

Въртящиятъ се кръгъ. Възгледитъ на Пилсудски за право и законъ сѫ известни отъ неговитъ изявления. Нѣкога той нарече конституцията и закона „въртящъ се кръгъ“, който той може да върти, както пожелае. Пилсудски стига да твърдятъ, че сѫ демократи — и, може би, вървятъ въ това. Леко е да се обясни тази вѣра, ако развитието на Полша се характеризира съ еволюцията на пилсудскистътъ, които сѫ изминали пътя отъ социализма — тъхната политическа лулка — до националь-социализма. Тези избори сѫ заключението на единъ исторически етапъ: окончателното решение за диктатурата срещу парламентаризма. Никъде историческото мислене не е тъй дълбоко хвърлило котва, както въ днешна Полша. Понятно, защото днесъ Полша стои задъ единъ току-шо наистина завършенъ исторически фактъ: създаването на новата държава. Понятно сѫшо, защото личността — мислено твърде лично исторически — има главната заслуга за това възкресение, а групата, която я окръжава и отдава, въ своя романтично-религиозенъ манталитетъ, божествено-историческа мисия. На тази почва бѣха напълно спечелени армията и полицията за възрастващата се диктатура — и не можеше да стане нищо друго, освенъ това, което стана.

Минало и настояще. Тритъ най-важни периода отъ полската история: господството на селянитъ подъ Пиаститъ, господството на благороднитъ до подълбата

и пробуждането на националното чувство у буржуазията и социалреволюционнитъ набѣги на масите презъ чуждото владичество, живѣѧтъ и днесъ като хетерогенни елементи въ новоизпечената полска държава. Пилсудски самъ, както и ядката на неговото движение, принадлежатъ къмъ шляхтата, къмъ дребното дворянство. Неговата романтична програма действува като обновителка на старата шляхта. Дори въ отдѣлнитъ примѣри, които припомнятъ на исторически епизоди.

Шляхтата. Тази, именно, шляхта водѣше социалистическото и селско движение, докато — окончателно следъ майското падане — птищата се раздѣлиха. Сега шляхтата дира опора при едрото дворянство — еднитъ владѣлци на земята — естествениятъ противникъ на салачеството и при едрата индустрия, естествениятъ противникъ на социализма. Тукъ се яви кризата, колебанието. Защото духовното схващане на националнитъ безимотни благороднически класи е срещу капитализма. Облягането на капитализма е тоже срѣдство къмъ целта, каквото бѣ и облягането върху социализма. Разтурването на сейма и резултатитъ отъ новитъ избори все още не сѫ едно разрешение къмъ тая цель. Тъ сѫ само едно доказателство повече, че бѣ са достигнало до задължена улица, въ която не се виждаше другъ никакъвъ изходъ освенъ новите избори. При това, много по-малко отколкото историческата дилема, която се отразява на дълбокото дъно на развитието на Полша отъ последно време, изглежда да е разрешена, чрезъ благоприятнитъ изборни резултати практическата дилема, която даде истинския тласъкъ къмъ тази политическа сдѣлка: стопанската криза, макаръ нѣкои стопански кръгове, както напр. показватъ изборнитъ резултати въ Лодзъ, да дадоха съ готовностъ своята подкрепа на Пилсудски.

Единъ въпросъ. Но кѫде се спояватъ тогава всички групи и интереси на разнокалибрения правителственъ лагерь въ единъ фронтъ? Въ възгледа, че за всички неурядици и неслуки единъ и единственъ виновникъ е само парламентаризътъ.

ТРАНСФОРМАЦИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ЗЕМЕДЪЛСКО СТОПАНСТВО

От П. Грънчаровъ

Настжилата земедълска криза предизвика превратъ въ схващанията на нашите аграрнополитици. Мнозина си представляват бъдеща земедълска България като страна, която е развила въ висша степенъ своето скотовъдство, зърненото и производство е значително намалено и износът ѝ се състои от ценни животински продукти. Идеалът е Дания, която за изхранването на своето скотовъдство, внася чужди зърнени храни.

Преди да видимъ дали единъ подобенъ възгледъ е правиленъ нека проследимъ последиците от земедълската криза 1875—1900 год. И тогава ние имахме едно катастрофално спадане на цените на зърнените храни. Въ Англия цената на пшеницата достигна въ 1894 год. своето най-ниско ниво — 43% отъ срѣдната цена 1851/75 год. Това спадане, благодарение на липсата на защитителни мита, предизвиква намалението на зърнените храни на половина. Настигна едно екстензивиране на земедълското стопанство, като широки полета се обърнаха въ пасбища и ливади. Въ Германия, благодарение на защитителните вносни мита, цената на пшеницата достигна до 64%, а ръжта 76% отъ срѣдната цена за 1851/75 год. Въ сравнение съ Англия цената е чувствително по-висока и това запази земедѣлието въ Германия. Въ Дания и Холандия ниските цени на зърнените храни предизвикаха една трансформация въ земедълското стопанство, като тия две страни развиха въ значителна степенъ своето скотовъдство. Дания и Холандия използваха сравнително по-високите цени на животинските продукти, които също спаднаха и то при говеждото месо най-ниската цена е 84% въ 1887 год., а при маслото 82% въ 1895 год. отъ срѣдните цени за 1851/75 г. Въ Холандия броятъ на добитъка се е увеличилъ, както следва:

	1871/80	1921	Увеличение при 100 за 1871/80 г.
Рогатъ добитъкъ	1,438,000	2,062,000	143
Овци	895,000	668,000	—
Свине	345,000	1,519,000	436
Птици	2,224,000	9,666,000	434

Както виждаме, главното увеличение застъга свинетъ и птиците, броятъ на които лесно се променя. Отъ това не следва, обаче, че Холандия е намалила своето зърнено производство.

1871/80 г.

пшеница	ръжъ	ечемикъ	иск. ливади
86,000 кг.	196,000 кг.	47,000 кг.	47,000 кг.
гречиха	овесь	зах. цвекло	кр. цв.
64,000 кг.	113,000 кг.	13,000 кг.	21,000 кг.

1928 г.

пшеница	ръжъ	ечемикъ	иск. ливади
59,000 кг.	196,000 кг.	28,000 кг.	53,000 кг.
гречиха	овесь	зах. цвекло	кр. цв.
—	152,000 кг.	65,000 кг.	39,000 кг.

Върно е, че имаме едно намаление на пшеницата и ечемика отъ 46,000 кг., но това се компенсира съ увеличението на овеса отъ 39,000 кг. Фактически, чезвъз гречихата, като се замества съ захарно и кръмно цвекло и съ ливадите. Това запазване на зърнените храни, въпреки че тежестта е преминала въ скотовъдството, при дребните земедълски стопанства се обяснява съ принципа на самозадоволяването на селското стопанство. Той принципъ, първоначално доказанъ отъ проф. Laurg, се приема днес отъ всичките теоретици на селското дребно стопанство Seldmug, Чайновъ и др., като основенъ камъкъ въ аграрната политика на държави съ дребно земедѣлие. И когато се говори за трансформация на нашето земедълско стопанство, трѣбва да се държи съмѣтка за това самозадоволяване. Въ Холандия прави впечатление замѣстването на пшеницата съ овесъ, защото преобръщането на овеса въ животински продукти дава по-голѣмъ доходъ, отколкото продажбата на чистата пшеница. Това самозадоволяване не застъга само хората, но и житотните въ стопанството, т. е. взема се въ широкия смисъл на думата.

Мнозина бѣркатъ принципа на самозадоволяването на отдѣлното селско стопанство съ това на държавата. Това сѫ две различни нѣща, които нѣматъ нищо общо помежду си. При днешната земе-

дълска криза земедълцът ще тръбва да запази своята пшеница и ръжъ, доколкото му е необходимо да се изхранни. Сръдно годишно България изнася около 50 мил. кгр. пшеница и ръжъ. Вънът от това за изхранването на градското население съществува още 200 мил. кгр. или общо 250 милиона. При една сръдна реколта от 120 кгр. на декаръ нашите пшеници и ръжъ ще тръбва да се намалят със около 2,100,000 декара. Възможно ли е това практически? Да, доколкото ние разполагаме със по-доходни култури. Ако ги нъмаме, земедълцът ще продължава да съе пшеница.

Що се отнася до еchemика и царевицата, отъ които ние правимъ годишенъ износъ около 150 мил. кгр. срѣдно, и дума не може да става за едно намаление на тѣхната засѣвна плошъ. Тукъ може да става и става въпросъ само за оползотворяването на тия 150 милиона кгр. и преобрѣщането имъ въ скотовъдни продукти. Единъ здрава аграрна политика трѣбва да очертая пътъ въ това направление. Когато чертаемъ една програма, не трѣбва да забрѣваме миналите си грѣшки. Не е въпросъ само да произведемъ животински продукти, ние трѣбва и да ги продадемъ. Въ това отношение единствено яйцата и птиците иматъ сигуренъ пазарь. И нашиятъ земедѣлецъ, който се рѣководи отъ здравия си инстинктъ, е отправилъ очите си къмъ птицевъдството. За това говори и нашиятъ износъ:

Налични кокошки

1895 г.	1911 г.	1926 г.	1930 г., до 31. VIII
2,860,000	7,811,000	9,139,000	—
	Изнесени яйца кгр.		
1,364,000	11,410,000	11,832,000	13,471,000
	Изнесени птици броя		
382,000	511,000	549,000	762,000

Като се вземе подъ внимание износа на яйца следъ 31. VIII за 1929 год., може да се приеме, че тази година износът ще надмине 17,000,000 кгр.

Задачата е 150 мил. кгр. ечемикъ и царевица да се преобърнат въ яйца и птици за износъ. При сръдно 50 кгр. хранителен разход на кокошки на година, за оползотворението на тия 150 мил. кгр. съ необходими още 3,000,000 кокошки, или

повишението на общия брой на 12,000,000. При положението, че от 1 кгр. зърно се получават 3 яйца и средна цена 2 лева, килограмът зърно ще се оползотвори при цена 6 лева, която е тройно по-голяма от цената на царевицата и ечемика. Заедно сътова нашият износ ще се увеличи съ 450 мил. яйца, или 22 мил. кгр. и ще възлъзга общо годишно на около 40 милиона кгр. Това използване на евтините зърнени храни е типично за Холандия:

Кокошки

1910 г. 1925 г. 1929 г.

7,000,000 15,000,000 20,000,000

износъ на яйца кгр.

7,600,000 39,000,000 81,000,000

Ние виждаме, че Холандия при 20,000,000 кокошки изнася 5 пъти по-вече яйца от колкото България, въпреки че има само 2 пъти по-вече кокошки. Ясно е, че тамъ имаме подбрани носливи расови кокошки, удобни курници и добро гледане и хранене. При една усилена и системна пропаганда и ние ще имаме успѣхъ, стига да се взематъ необходимите мѣрки за борба съ болестите, които масово се ширятъ въ нашата страна. За да се увеличи носливостта на нашите кокошки, необходимо е храненѣ, удобенъ курникъ и расови кокошки. Часъ по-скоро България ще трѣбва да се раздѣли на птицевѣдни райони, като за всѣки районъ се опредѣли расата. Заедно съ това ще трѣбва да се създадатъ птицевѣдни центрове и гнѣзда за производство на расови птици и яйца. Най-после, ще трѣбва да се подпомогне и частниятъ стопанинъ съ една субсидия отъ 1500 лева за направата на единъ удобенъ и евтинъ кокошарникъ. Затова сѫ необходими десетки милиони. Тѣ трѣбва да бѫдатъ дадени, ако искаме да постигнемъ бързи резултати.

Заедно съ тия грижи около птицевъдството нашето внимание ще тръбва да се спре и върху производството и организирането на износа на свинско месо и млъчни продукти. Особена голема смътка има земеделецът въ производството на свинско месо, защото отъ 4–5 кгр. зърно се получава 1 кгр. живо тегло. Но тукъ ще тръбва предварително да се създадатъ предприятията за износъ, преди да се пристъпи къмъ едно масово производство.

Ние подхвърлихме идеята за замъстването на пшеницата съ по-доходни култури. Въ това отношение зеленчуковото производство добива грамадно значение. Ние ще тръбва да го организираме, за да се наредимъ и ние въ страните износителки. Проучването на изискванията на чуждите пазари, типизирането на зеленчуците и замъстването на старите сортове съ нови подходящи, ще ни позволи въ скоро време да разширимъ зеленчуковата култура предимно за износъ. Ние ще тръбва да използваме, по примера на Италия, нашите благоприятни климатически условия и се заловимъ межки за производство на ранъ зеленчуцъ: домати, цвѣтно зеле и картофи. Износът на Италия възлиза за тия три артикули на около $3\frac{1}{2}$ милиарда лева. За картофите настъни тръбват ранни сортове, а за цвѣтното зеле и доматите — парници. Нима не е време държавата да хвърли нѣколко милиона, за да създаде производството на ранъ зеленчуцъ? Ако една Холандия, Италия и напоследък Египетъ не жалятъ срѣдствата въ това отношение, тръбва ли

ние да пропустнемъ благоприятните моменти? Най-после време е вече да се забрани безмитния вносъ на сирови материали отъ култури, които могатъ да вирѣятъ у насъ. Думата е за лена, конопа и памука.

Една трансформация на нашето земедѣлско стопанство е необходима. Тя тръбва, обаче, да биде разумна, добре обмислена и ржководена. Държавата съ своята аграрна политика ще тръбва да се намѣси активно, за да подпомогне правилния развой на нашето земедѣлие. Материалните срѣдства ще тръбва да се намѣрятъ и дадатъ. Министерството на земедѣлието изразходва фактически не повече отъ 300 милиона лева при единъ бюджетъ отъ 532 милиона. Ние сме селска държава и ние ще тръбва да подпомогнемъ нашия земедѣлецъ да трансформира своето стопанство, за да излѣзе отъ тежкото положение, въ което го хвърли кризата. Ако ние отдѣляме въ продължение на 3—4 години по нѣколко десетки милиона за тая трансформация, нека бѫдемъ сигурни, че положението ще се промѣни

ЕМИГРАЦИОННИЯТЪ ВЪПРОСЪ

Отъ А. Г. Дагарадиновъ

Не се касае за политическата ни емиграция въ Сърбия, а още по-малко за онази, която по силата на една конвенция за „доброволно изселване“ бѣ изгонена отъ Ю. Македония и З. Тракия и чиито имоти се ликвидираха по една китайска процедура, която ще остане едно недоумение и за правника и за политика. Не е въпросъ еднакво и за онова масово изселничество въ Русия отъ Ист. и Ю. България, следващо въ миналото — всѣка Руско-турска война; да не отиваме и въ далечното минало за емиграцията отъ страната ни на преследваните религиозни сектанти, — 1260—1350 г., — които се поселиха въ Италия и Ю. Франция.

За настъщественъ въпросъ днесъ е той за емиграцията ни задъ океана.

Америка почна да поглъща наши сънародници още следъ Берлинския договоръ. Първите емигранти бѣха отъ Пиротско, Зайчарско, Лѣсковско и пр., които въ мнозинството си, за да избѣгнатъ едно

ново иго — на сърбите, предпочетоха да се натурализиратъ канадски граждани.

Емиграцията за С. Америка — Шатитъ и Канада — отъ границата на свободна България групово се отбележава отъ 1887 г., обаче, отъ 1903—1911 г. тя става вече масова и бѣ една болестъ, върлуваша по-зарно и отъ най-епидемичните болести. Това широко емигриране бѣ търговия за едни, скубачество и срѣдство за лихварство за други, и най-сетне срѣдство за печалба за онѣзи, които напушаха родина, домъ, семейство, за да преплаватъ океана и тамъ да потъсятъ своето щастие. Америка! Канада! Това бѣха имена, които упражняваха магьосническо влияние и обезлюдяваха отъ здрави и млади меже цѣли села отъ разградско, джумайско, бѣленско, русенско и шуменско. Тази зараза не пощади и други околии въ страната, но въ по-малъкъ размѣръ — нѣщо, което не бѣ така чувствително и болезнено и за отцѣлните домакинства, и за стопан-

ския живот на селото. Презъ следващите години, кога повече, кога по-малко, срѣдното число на редовно емигриралите, доколкото може да се сѫди отъ осъждните официално статистически данни, не надминава 2400 души годишно. Обаче, това число значително се увеличава съ броя на тайно емигриралите, улѣснявани, въ миналото, — даже отъ чиновници на административните власти.

Другаде имахме вече случая да дадеме известни цифренни данни, които ни представяят движението на нашата емиграция *). Обаче, точното число може се установява. Преди всичко редовни подробни статистики, по подобие на другите държави съ емиграции, ние нѣмаме. Бюлетинът на Мъврото на вѫтр. работи сѫ недостатъчни, дирекцията на статистиката и до днесъ не е създала специалното емигр. бюро; сѫществуващата тайна емиграция; въ чуждите статистики, главно въ онези на имигационните страни — много стотии и хиляди наши сънародници сѫ зарегистрирани като сърби, албанци, гърци и като руси! — вѣроятно, споредъ представените паспорти, а най-сетне да подчертаемъ и липсата на организация на нашите българи такава, каквато иматъ въ задокеанските републики всички други народностни имиграции — ето, въ резюме, причините, поради които ние не притежаваме точни данни за числото на емиграцията ни, за тѣхната възрастъ, професия, място нахождение, смъртностъ и пр., за процента на приелите американци, поданство, за завърналите се въ България или отпътували за други континенти.

И за да дадемъ допълнителни общи цифри, ние си послужихме освенъ съ бюлетинът на нашето М. в. р., и съ С.-американските годишници (Annual report of Immigration 1905—1915); Report of Immigration — Departement of the Interior — D. C. Ottawa, както и съ сведения, получени отъ лица, близки до емигрантските кръгове.

Така, за Щатите и Канада отъ границите на свободна България сѫ емигрирали до 1928 г. около 70 хиляди. Отъ бившите Одрински, Солунски, Битолски и

Скопски вилаети (отъ тамъ емиграцията главно датира следъ възстанието 1903 г.), сѫ емигрирали наши сънародници около 38 хиляди, а отъ Добруджа, Бесарабия и зап. покрайнини около 9 хиляди.

За Ю. Америка нашата емиграция до 1910 год не надминава 2400 души. Обаче, откакъ С. Америка се видѣ нараснена отъ работни ржце и съ редица ограничения и формалности затвори вратите си за масовите емиграции, нашите гурбетчи се на сочиха главно къмъ Аржентина и отъ тамъ пълзиха по цѣния континентъ на Ю. Америка. И днесъ тамъ числото на българите е около 23 хиляди.

Нашата емиграция — близо 90% се състои отъ селяни, които въ С. и Ю. Америка като работници — надничари, сѫ пръснати въ пространните ферми, въ разните фабрики, мини, по желѣзопътните линии и т. н. Имаме и нѣкои дребни търговци и работници специалисти. Не липсва сѫщо и единъ интелигентенъ контингентъ (лѣкари, адвокати, пастори и пр.), но поради малобройностъ, по подготовка и положението си тамъ, е безъ значение за насъ въ България и за широката емигрантска маса тамъ.

Тази последната, взета въ мнозинството си, е зле поставена. Условията, при които работи, не ѝ позволяватъ да скъща на страна нѣщо значително спестено отъ тежкия трудъ. Работниците въ фермите зиме сѫ почти въ безработица. Фабричните — често гладуватъ презъ периодичните индустриални кризи — главно въ С. Щати. Мнозина отъ нашите сѫ експлоатирани безъжно отъ работодатели, отъ разни надзоратели при предприятията, мамени често отъ малки банкери, които имъ прибиратъ спестяванията, ограбвани отъ разни patroni и boss, които наподобяватъ нѣкогашните търговци на роби, които най-сетне успѣватъ да изпратятъ своите жертви въ нѣкои затънти и пустинни острови и т. н.

Това е съ нѣколко широки картина на на икономическите условия, въ които живѣе нашата емиграция.

Но, отъ гледище на интересите на държавата, допускат ли е емиграцията, вредна ли или е полезна? — Въпросъ интересни отъ правна, стопанска, социална, военна

*) Причини и характери на бълг. емиграция — в. Напредъ 1921 г. Нашата емиграция — в. Прѣпомъдъцъ — 1930 год.

просветна страни. Разгледали сме ги въ
шоменатите наши статии, където се изка-
захме противъ масовитъ емиграции отъ
България, даже и за онази, назована кон-
тинентална, която сезонно — или за 2—3
год. най-много, състояща се отъ градинари,
обикнали Ромъния, Унгария, Хърватско и
т. и. Доводътъ за многото спестявания и
за подобрене въ политическо и културно
отношение търпи възражения и съмнения.
Нашата държава и нашето племе съ мнози
до сега емиграции, съ части, които се топятъ и асимилиратъ отъ добри съседи,
съ загуби отъ войните надъ 250 хиляди,
може ли безвредно да изпраща хиляди
свои хора въ чужди държави, и отъ соб-
ственици да ставатъ тамъ надничари, а
нѣкъде и полуроби и да се връщатъ не-
рѣдко съ нѣколко долара, осакатени и
съ всевъзможни болести?

Имаме сто-хилядна емиграция днесъ въ
С. и Ю. Америка. Труди се, пести за смѣтки
на здравето си, живѣе не сплотено, раз-
дѣлено, не организирано, оставена на
произвола, безъ подкрепа отъ мѣстните
синдикати и разните дружества, безъ
протекция отъ своята държава, а презъ

последните две години подъ давлението
на емисари на една съседна държава.

Време е, крайно време, въпросътъ да
се проучи въ неговата широта. Нека да
вземемъ поука отъ по-опитните и модерни
държави, където емиграцията е проблема
и политика за правителството, а не само
констатация. Последното е единъ дефек-
тизъмъ. Кой знае, може би, защото се касае
за българи въ далечни страни, може би
пъкъ, защото стоимъ често идалечъ отъ
съзнанието за бѣрзото и навременното
разрешение на насъщните нужди на дър-
жавата и народа.

Нашиятъ законъ за емиграцията отъ
1908 г. иска измѣнения и допълнения. Отъ
друга страна, въпросътъ отъ гледище на
международното право у насъ до сега не е
разглежданъ. Емиграционни конвенции ние
не сме сключвали, консулска интервенция
нѣмаме, банкови и спестовни служби,
информация, публикации сѫщо, но това
ще ни бѫде предметъ на друга статия,
където ще разгледаме дейността на
М-вото на външните работи по отношение
протекцията на задокеанска еми-
грация.

БОРБАТА СЪ ТУБЕРКУЛОЗАТА ПО ЖИВОТНИТЕ ВЪ ПРУСИЯ И ВЪ БЪЛГАРИЯ (ЕДИНЪ ИСТОРИЧЕСКИ ОПИТЪ)

Отъ Д-ръ Р. Гюровъ

За държавата борбата съ туберкулозата
по животните представлява единъ ком-
плектъ отъ въпроси. Отъ страна на дър-
жавата тая борба, както у насъ, така и
другаде, се води не съ огледъ на анато-
мическата болестъ, а за да се съдействува
да се организиратъ и пресъздадатъ про-
изводителните методи и техниката на сел-
ските стопанства по начинъ, който ще
облекчи здравни кризиси за работния
добрътъ.

Въ официалното издание на Пруското
министерство на земедѣлието, имотите и
горите (Берлинъ, 1929 г.) сѫ публикувани
результатътъ отъ борбата съ туберкулозата
по животните въ Прусия презъ 1919—
1928 година. Бистерфелдъ анализира въ
немското списание „Тирерцлихте Рунд-
шай“ (нр. 44—1930 г.) публикуваните офи-

циални данни въ това издание и изчислява
че къмъ 1. XII. 1828 г., въ Прусия, отъ
18,386,222 говеда, 913,311 сѫ съ „открита“
форма на туберкулоза. Бистерфелдъ срав-
нява числото на болните животни съ „от-
крита“ туберкулоза съ числото на заклан-
ните животни за публична консумация въ
35 германски града. Докато числото на
закланните животни въ тия градове възлиза
на 895,536 глави едъръ рогатъ добитъкъ,
то числото на болните говеда — стига циф-
рата 913,311. Споредъ немския законъ за
борбата съ епизоотията, всички животни,
болни отъ туберкулоза въ открита форма,
трябва да се изколятъ. Хигиеничната пре-
ценка въ кланиците, обаче, квалифицира
месото на всички животни съ генерализи-
рана туберкулоза като негодно за кон-
сумация. Значи, числото на всички жи-

вотни въ Прусия, които подлежат на унищожение, като туберкулозни и чието мясо тръбва да се конфискува, е по-голямо от това на закланите животни за публична консумация въ 35 германски градове.

Картина на размъртвяне на туберкулозата по говедата въ Прусия се допълва съ данните за икономическият и хигиенически последици на болестта. Към 1. XII. 1928 г. цълните говежди състави се оценяват на 5,515,866,000 златни марки. Загубите само от туберкулозните животни съ "открита" форма се изчисляват на 91,931,000 златни марки или на 3,033,723,000 лева. Загубите от лошото оползотовряване фуража, от намалелата млъчна продукция, от скъсената работодавност, от честите и необходимите кланета, от смутен сексуален живот, отъ abortите, отъ получената лоша конструкция и пр. не съ включени въ тая сума. Съобщава се още, че при всички прегледи подъ 5-годишна възраст, изследвани за туберкулоза, е намъренъ говеждият типъ на туберкулозния кисело-стабилен бацилъ, при 49% отъ тяхъ въ подгътвачните лимфонодни възли, при 40% — съставна и костна туберкулоза и при 33% — съ туберкулоза на червата.

Картина е страшна. Тя ни открива и фалита на една официална ветеринарна политика.

Борбата съ туберкулозата по говедата въ Прусия се води по методата на нѣмския ученъ Остертагъ. Тая метода може да се скицира на кратко: всяка година, едрия рогатъ добитъкъ се изследва клинически и откритите съ такава туберкулоза животни се унищожават. Новородените телета се изолират и се отглеждатъ съварено млѣко или отъ здрави(?) дойки-крави. Туберкулизиратъ се, при това, всички телета и показалите положителна реакция се изколва.

Тая метода е отречена отъ горните лоши резултати и отъ основателната критика. Методът на Остертага не се прилага въ всички стопанства, а само въ големите. Малките стопанства, които доставятъ най-много размъненъ материал и въ които има най-голямо движение на животни, не

съ засегнати отъ тия мѣрки. Вратата на туберкулозната инфекция не се затваря. Борбата съ туберкулозата по говедата е предоставена повече на частната инициатива, отколкото на държавната грижа. Консервативният скептицизъмъ на селския стопанинъ също не е победенъ. Системата се отрича въ собственото ѝ отечество. Веберъ пише въ "Берлинъръ Тирерцлихенъ Вокенширифтъ" (кн. 29 отъ м. октомврий т. г.), че борбата съ туберкулозата по говедата въ Прусия е безрезултатна и че големъ процентъ отъ туберкулозните животни, даже съ такава туберкулоза, съ оставали неоткрити. Нѣмската ветеринарна политика, по отношение борбата съ туберкулозата по говедата, е фалирала. За да се реабилитира службата и за да се излѣзе отъ това критично положение, въ Германия се дирятъ нови пътища — оздравяване и запазване на едрия рогатъ добитъкъ отъ туберкулоза по пътя на имунизацията. При тия методи се имунизиратъ животните съ помощта на единъ по-слабъ вирулентенъ вириетъ. Методът се различава само по техниката на имунизирането и по модификацията на вириетата. Никакви практически резултати, обаче, не съ регистрирани. Скептично съ посрещнати и опитът на Калметъ съ В. С. Г.-бацили, особено следъ нещастните случаи въ Любекъ. Смѣта се, че нещастието въ Любекъ се дължи на размъняване авирulentни съ вирулентни култури. Съмнение има, обаче, отъ друга страна, дали авирulentниятъ В. С. Г.-бацили, при известни диспозиционни моменти, не съ приели вирулентни качества и дали не е съществувала възможността изгледаните авирulentни В. С. Г.-бацили да съ производни на първоначално силно вирулентни родове. Тия съмнения съ открили вече много важния въпросъ за разрешение: "присадените вириети изминаватъ ли се и оставатъ ли вирулентни". Съ мѣрките, които се прилагатъ спрямо присадените животни, е отговорено положително на тоя въпросъ: Сърдцето и бѣлятъ дробъна имунизирани говеда съ туберкулозни бацили се третиратъ, въ продължение на 10 месеца следъ

имунизацията, като негодни за консумация; всичкото месо съ изключение на тия органи, въ продължение на 4 месеца — като условно годно. Несе имунизиратъ, при това, старите млъкодайни животни съ живи вариети поради опасността отъ заболявания. Съ тия мърки се отрича целия смисъл на борбата съ туберкулозата по говедата на тая база.

Големи сѫ усилията на нѣмския ученъ свѣтъ да реабилитиратъ официалната нѣмска ветеринарна политика. Отговорността, обаче, за допушането на това положение на нѣщата въ Прусия, си остава.

Може ли ние да водиме такава катастрофална политика? Не. Не може да се допустне и у насъ нѣщата да дойдатъ до сѫщото положение.

Споредъ последното преброяване, въ България има 930,986 глави работенъ и 886,453 глави неработенъ едъръ рогатъ добитъкъ — говеда, 162,096 работни и 206,102 неработни биволи, които се оценяватъ на обща стойност 13,847,244,00 лева. Какви размѣри е взела туберкулозата между тия животни ни показватъ сведенията на Министерството на земедѣлието и държавните имоти, отдѣление ветеринарно. Презъ 1927-1929 г. е туберкулинизиранъ всичкиятъ едъръ рогатъ добитъкъ, въ всичките разни дворове, въ които е имало констатирани туберкулозни животни, всичкиятъ доенъ едъръ рогатъ добитъкъ, млѣкото на който е служило за публична консумация и, поголовно, всичкиятъ едъръ рогатъ добитъкъ въ най-силно заразенѣтъ населени мѣста въ страната. Презъ тия години сѫ били туберкулинизирани 63,625 глави едъръ рогатъ добитъкъ и сѫ били открити 5'4% положително реагирали животни. Тия резултати сѫ за най-силно заразенѣтъ мѣста. Изследванията, които сѫ продължени и тая година, вече и въ слабо заразенѣтъ населени мѣста, сѫ показвали, че размѣрътъ на туберкулозата по животните общо взети, се доближава едва до 0'9% (Въ Германия подкожните туберкулозни изследвания сѫ показвали 87%). Последните изследвания сѫ очертали действителната туберкулозография у васъ. Това

е много важно. Въ България става дума само за отдѣлни „заразени области“ отъ туберкулоза. Изследванията сѫ били продължени и въ кланиците. Отъ всички положително реагирали животни на туберкулина, които сѫ били заклани презъ тази година, при 97 3% — споредъ съставениятъ актове, сѫ констатирани туберкулозни анатомопатологически измѣнения. Тия сведения сѫ потвърдили напълно диагностичната стойност на подкожната туберкулинна реакция. При това, отъ всички тия случаи 0'006% сѫ били съ генерализирана туберкулоза, стопанинъ на които само е следвало да бѫда напълно обезщетени.

Но борбата съ туберкулозата по животните у насъ се е основавала и на други стопански изследвания. Ветеринарното отдѣление присъщото Министерство е събрало най-точните данни за годишните движения на едрия рогатъ добитъкъ. Презъ 1929 г. сѫ продадени въ България на пазарътъ за животни 252,476 глави едъръ рогатъ добитъкъ. Отъ продадените 252,476 животни 203,456 глави едъръ рогатъ добитъкъ сѫ били откупени за клане и заклани въ кланицата за публична консумация. Тия цифри ни показватъ още, че нашите селски земедѣлско-скотовъдни стопанства излѣчватъ главно животни за клане. При това, срѣдното получено, тегло на закланите животни въ кланиците е варирало между 85—115 кгр. Животните не сѫ били специално отглеждани за клане. Числото пъкъ на реагиралите животни презъ последните години, които сѫ били отправяни за кланиците, вместо да бѫдатъ оставени да разпространяватъ заразата, възлизатъ едва на 1,151 глави, или едва 0'004% отъ общия брой на животните, които сѫ необходими презъ годината за клане въ кланиците.

При тия условия се води у насъ борбата срещу туберкулозата по животните.

Направените паралельни показва новите изследвания, които сѫ открили редица неизвестни, съ които е живѣла до сега професионалната ветеринарна мисъл на западъ и върху които сѫ били градени методите за борбата съ туберкулозата. Борбата съ туберкулозата е, за насъ, една голѣма стопанска и здравна задача. Ние не можемъ да водимъ, обаче, тая борба

по методи, които имат днесъ само историческо значение. Методът на Остертагъ за борба съ туберкулозата е единъ исторически опитъ. У насъ борбата противъ туберкулозата се води, за да се открие и унищожи туберкулозната зараза. Върхутоя принципъ е построена цѣлата система отъ

мѣрки, които се прилагатъ противъ тая болестъ. Тая ветеринарна политика е единствена възможност и осмислена отъ ветеринарната наука. Тя има добри резултати. Борбата срещу туберкулозата по животните, както се води у насъ, е единъ голѣмъ активъ на ветеринарната и служба.

ВРЕМЕ И МЪЛЧАНИЕ

Отъ Д. Казасовъ

Времето е пари! Мълчанието е злато!

Ето мѣдроститѣ, чрезъ стойноститѣ на които правителството се старае да покрие своята несъстоятелност по шпионската афера. Времето и мълчанието ще родятъ забравата. Забравата ще погаси откритите задължения.

Смѣтката не е погрѣшна, че се касае до личните интереси на отговорните по аферата министри. Всѣки спечеленъ за тѣхъ день е единъ отбелязанъ въ службния имъ списъкъ капиталъ. Въ страната на обезценениетѣ стойности, скруполитѣ не сѫ освенъ отживѣли предразсѫдаци, които, като задължителни нравствени норми, наистина, все още фигуриратъ и въ читаникитѣ на децата, и въ дисциплинарните устави на войниците, но които нѣматъ никаква задължителна сила за тия, които сѫ най-върховните началници на възпитателите на синовете отъ казармите.

Ние често слушаме отъ министерската маса да се говори съ апломбъ: „Ние поемаме, ние носимъ отговорноститѣ“!

И нѣкои наивни бѣрзатъ да придаватъ на тая фалшивата поза стойността на кавалерски жестъ.

Днесъ и най-повърхностниятъ наблюдателъ може съ спокойна съвѣсть да посрещне тоя отвратителенъ фокусъ съ възгласа:

He! Вие тамъ отъ министерската маса бѣгате отъ отговорности. И бѣгайки, Вие се криете задъ следствия, които или още не сѫ започнати или, ако сѫ започнати, нѣматъ нищо общо съ въпроса за Вашите отговорности. Какво общо има следствието срещу Андреева, напримѣръ, съ отговорноститѣ на Военния министъръ?

Никой не дѣржи Военния министъръ отговоренъ за Андреева. Всички искатъ

отъ министра на войната да посочи, какъ и отъ кого сѫ били разследвани двамата заподозрѣни въ шпионажъ офицери и въз основа на кои постановления отъ действуващите военни закони и правила сѫ установенъ режимъ на следствието.

Зада се отговори на тоя прости въпросъ не сѫ нужни никакви следствия, още по-малко сѫ потрѣбни цѣли четири месеци, за да може Военниятъ министъръ да узнае, какъ сѫ действували неговите органи спрямо единъ поручикъ и единъ полковникъ. Ако, за да узнае всичко това и да го съобщи на народното представителство, за военния министъръ сѫ потрѣбни повече отъ четири месеци, той само съ тоя фактъ е издалъ една страшна присъда надъ способността си да вижда и да знае, че се върши въ повъреното му ведомство.

До такова априорно заключение би дошелъ всѣки, който отдалечъ би сѫдилъ за нѣщата. Който, обаче, ги познава отблизо, той знае, че за Министра на войната нѣщата сѫ известни въ тѣхните най-голѣми подробности — въ много по-голѣми подробности отколкото ние ги съобщихме на нашите читатели и въ много по-печални отговорности отъ тия, които ние сложихме върху страниците на нашето списание.

Ако при все това министъръ отлага да отговаря по шпионската афера и отбѣгва да присъствува при дебатите по отговора на тронното слово, това той прави, не защото не владѣе фактите и не знае отговорноститѣ, а защото има съзнанието, че и единъ и другите сѫ тежки, сѫ извѣнредно тежки. Толкова тежки, че не могатъ да бѫдатъ официално признати,

безъ да засегнат положението на отговорния министъръ.

Военният министъръ, а редомъ съ него и правителството, забравяят, обаче, че има въпроси, на които най-изчерпателният отговоръ го дава мълчанието.

Отговорът по шпионската афера е даденъ по единъ категориченъ начинъ от четиримесечното мълчание на правителството. Последното е една фактически сложена от самото правителство завърка на основателността на отправените обвинения и на посочените отговорности.

Мълчанието! — ето срѣдството, чрезъ което правителството направи своето признание. Нѣмаме причини да не предпочитаме фактическото признание предъ формалното. Но имаме всичките основания да искаемъ чисто по-скоро да видимъ резултата на това признание — санкциите.

Изглежда, че правителството е представило на потока на времето да ги отвлѣче. Нѣма ли и тукъ да се изльже, какъто се изльга въ смѣтката си за потушаването на шпионската афера? Тя е вече доста стара. Текущите политически събития живѣятъ въ най-добрния случай само по нѣколко дни. Днесъ шпионската афера приключва 120-дневна възрастъ. Тоя не-

естествено дълъгъ животъ буди у правителството надеждата, че тя е вече на пътъ да прекрачи прага на своя гробъ. И то чака, ето дълги седмици чака, нейната закъснѣла смърть.

Но уви! Смъртта не иде въпрѣки търпеливото и мълчаливо чакане на правителството.

И тя нѣма да дойде — нека това добре се запомни — преди достойната и законна ликвидация на престъплението, което опозори името на единъ народъ и държи въ страхенъ смуть армията, която днесъ е единствената здрава опора на държавния стабилитетъ.

Правителството има дълга чистъ по-скоро да угаси съ струята на санкцията огъня, който гори подъ нозете му и чиито искри прехвърлятъ въ опасни области и въ деликатни срѣди.

Ако то, въпрѣки всѣки здравъ разумъ, скажи удобствата на лицата, вмѣсто интересите на държавата и авторитета на закона, тогава на гражданина, биль той цивиленъ или войникъ, не остава освенъ да заключи, че анархията въ държавата се пои отъ тамъ, откѫдeto тя трѣбва само да се корени.

ВЪРХОВНИТЕ ФАКТОРИ НА ИТАЛИЯ

Отъ Богомилъ

Дългата и мъчителна подготовка на царския бракъ будѣше голъмо недоумение. На обществото у насъ бѣха познати личните влѣчения между височайшите особи и бавното реализиране на тѣхното задомяване се отдаваше по-скоро на външни влияния отъ политическо естество. Безъ да отричаме съществуването на такива, трѣбва да признаемъ, че не малко спѣнки е трѣбало да се преодолѣятъ отъ чисто вѫтрешенъ италиански характеръ. Ако осъществяването на царския бракъ поставя точка на външните влияния въ тая посока, новостъдадените близки отношения съ Италия изискватъ едно по-спокойно и внимателно преценяване на ония фактори въ Италия, които несъмнено сѫ играли първостепенна роля въ подготовката на царското задомяване

и които, естествено, не ще изчертятъ съ това своето влияние въ бѫдещите отношения между дветѣ държави съ тѣй близки вече династии.

Единъ виденъ и твърде духовитъ италиански журналистъ — антифашистъ, вече покойникъ, бѣше дълъ доволно сполучлива характеристика на дветѣ съседни и враждебни държави: Юgosлавия, тогава Срѣбъско-хърватско-словенско кралство, като държава отъ три народа съ единъ държавенъ глава, и Италия, като държава отъ единъ народъ съ три държавни глави, именно: кралът, дучето и папата. Въ тая характеристика, действително, се криятъ ония истини, за днешна Италия, съ които трѣбва винаги да се справлятъ всички, които преплитатъ своята политическа смѣтка съ тѣзи на великата латинска нация. У насъ,

гдете Италия, въпреки че е била винаги обичана, изобщо е малко и доволно тенденциозно позната, се налага едно по-грижливо проучване и проникване въ италианския политически, обществен и религиозен живот, който е твърде богат и интересен и безъ чието основно познаване, ний едва ли бихме могли да си дадемъ правилна преценка за неговото значение за настъ и възможността за италианско съдействие при постигането на шите политически и други аспирации. Нека се опитаме въ нѣколко щрихи да предадемъ най-същественото за голъмтѣ фактори, които държатъ съдбинитѣ на голъмия италиански народъ и които сѫ: Савойската династия, Фашисткия водачъ и Всекатолическия папа.

A. Савойскиятъ домъ

Неговото значение за италианския народъ и италианската държава е значително по-голъмо отъ онова на другите царствуващи семейства. Нѣма изминать още пъленъ вѣкъ, отакто Италия бѣ раздѣлена на нѣколко отдѣлни политическо-административни части: Сардиния, Наполитанското кралство, Папската държава и пр. Обединението и освобождението на днешна Италия стана съ активното участие и подъ знамето на Савойския домъ. Докато другите владѣтелски семейства иматъ главно исторически права върху държави, образувани при старата система на феодализма или сѫ доведени при готово създадени държави, италианскиятъ кралски домъ създаде своето кралство въ името на повдигнатото национално чувство на широкитѣ народни маси, водени отъ либералната интелигенция на XIX вѣкъ. Дори обединението на Германия носи характеръ по-скоро на наложено политически конкордатъ между отдѣлни царствуващи челяди, отколкото демократическо изграждане на нова държава. Въ Италия, обаче, имаме пълното измѣстване на всички организации и владѣтелски домове отъ Савойския домъ, който, чрезъ плебисцитъ се наложи на новата демократична държава.

Поради това, италианския кралски домъ е поддържалъ винаги твърде тѣсни връзки не толкова съ старата родова аристокра-

ция, която дори до сега си остава, поне интимно, по-близка на папата или бурбонитѣ, мълчаливо саботира кралството, а кокетира напоследъкъ дори съ фашизма, — колкото съ напредничавата италианска интелигентска срѣда. Самото издигане на Савойския домъ измежду другите владѣтелски италиански домове, се дължи именно на неговитѣ либерални отношения къмъ народнитѣ маси, докато другите сѫ се държали, като пълни автократи. И ако отдѣлнитѣ владѣтелски семейства се отличаватъ съ свои „семейни“ качества, напримѣр известни сѫ: мистицизъмъ на романовците, рицарскиятъ романизъмъ на хохенцолерите, алчността на бурбоните и пр., Савойскиятъ домъ се характеризира съ своя практицизъмъ на националистична почва. Той е сполучилъ да приплете интереситѣ и изобщо живота на Савойската династия съ онѣзи на италианския народъ. Трѣбва да се признае, че за постигането на тая цель сѫ дадени жертви и сѫ проявени много усилия, отиващи понѣкога до твърде смѣли мѣри — отиващи понѣкога дори срещу общите международни течения. Още Карло Алберто въ началото на XIX вѣкъ умѣло лавираще, за да не се подчини на монархическа Европа, която искала наложи и въ Сардиния своя автократия. Дори, когато трѣбаше Карло Алберто привидно да упражнява своята „отъ Бога дадена власт“ противъ „бунтарите“, той бѣ най-снисходителния монархъ и „не виждаше“ фактъ, които другаде се откриваха и дори инсценираха отъ усърдната полиция, а когато неговата акция за освобождаването на Италия пропадна, той абдикира. Савойскиятъ домъ не срещна никаква спѣнка въ своето господаруване, понеже въ него време на абсолютизъмъ сардинскиятъ народъ виждаше въ своя краль не владѣтель, а народенъ вождъ. Неговиятъ синъ, Витторио Емануеле, бѣ именно онъ краль, който възкреси италианското отечество.

Действуващъ въ такъвъ близъкъ контактъ съ италианската политическа интелигенция, Савойскиятъ домъ е добилъ едно рѣдко и много ценно качество: способността да избира водачитѣ на италианската политика и администрация, както и да „опитомява“ и спечелва съвсемъ против-

ници. Като започнемът отъ Масимо д'Адзелио и Бенсо ди Кавуръ и свършимъ съ Джолити и Бенито Мусолини, ний преминаваме презъ цѣла редица бележити, способни държавници, които съумяха да издигнатъ бедния и неспокойенъ италиански народъ до степенъта на велика сила. Едно прелистване на италиянската история ще ни посочи подвигите на онѣзи министри на Савойския домъ, които сполучиха да превърнатъ дори пораженията въ победи. Даже, не е много смѣло, ако се каже какво италиянската история е история на военни поражения и на политически победи, което я прави пълна противоположность на нашата нова история, богата отъ военни победи и отъ дипломатически поражения. *Sacro egoismo* — свещеният егоизъмъ — е девизът на оная фаланга отъ политици, която не се спираше предъ нищо, стига да се добие нѣкакъвъ резултатъ за Италия. Освободената съ френска кръвъ Италия, твърде наскоро се нареди въ лагера на враговете на Франция. Въ решителния моментъ, Италия не се поколеба да се изправи срещу своите дългогодишни съюзници отъ Тройния съюзъ. Днесъ, ний я виждаме да интимничи отново съ враговете на Франция, която неотдавна се бори да спре на Пиаве нашествуващите победни нѣмски войски въ Италия. Сѫщата твърде лесно пожертвата дори отечеството на своята кралица, когато интересите на Италия го наложиха. Отечеството на Макиавели изобщо продължава старата римска традиционна политика: всичко е добро, всичко е право, когато е полезно за държавата.

Какъвъ е дѣлът на Савойския домъ въ италиянската политика? Безспорно най-важниятъ: изборът на лицата, привидното заличаване задъ тѣхъ и умението да се запази или спечели популярността за следваната кауза. Най-после — умението да се извърши успѣшно крутата смѣна на следваната политика, когато решителниятъ часъ удари. Изването на фашизма е последната крата смѣна. Фашизмът противоречи на старите либерални традиции на Савойския домъ и тъкмо затова, той дойде по „революционенъ път“. „Marcia su Roma“ привидно наложи

фашизма на краля, но въ сѫщностъ, той бѣ очакванъ, мълчаливо търпѣнъ, може би, тайно наследстванъ и най-после добре дошелъ за Савойския домъ, който виждаше въ следоенната дезорганизация упадъка на италиянската държава, особено звстрашителът не толкова вътре въ страната, колкото въ неговото значение за външната италиянска политика. За спокойния наблюдателъ, издигането на фашизма, тъй шуменъ и дръзътъ, се дължи преди всичко на тихата пресмѣливост на кралската власть, която все пакъ и до сега грижливо се пази да съмѣсва фашистката организация и фашистката система, станали вече държавни за Италия, съ престижа и авторитета на Савойската династия.

Наистина, въ фашистката организация, а особено въ фашистките водачи, кралската власть намѣри единъ прекалено амбициозенъ и твърде силенъ факторъ, който по едно време — претендираше да я заличи. Не трѣбва да забравяме, че фашистите преди да „завоюватъ“ властвата бѣха се декларирали републиканци и че нѣколко години следъ поемането ѝ, тѣ разрушиха старата „guardia reale“, а узакониха тѣхната фашистка милиция, която се кълнѣше въ вѣрностъ само на „duce“. Клетвата, обаче, по-късно трѣбаше да се измѣни, като се прибави въ клетвената формула и „краля“. Напоследъкъ, амбициите на фашизма се конкретизираха въ създаването на отдѣленъ гербъ, който се наложи като официаленъ, наредъ съ Савойския и дори се направи опитъ за едно сливане на двата герба: фашиото и кръстътъ. Въпрѣки уреденитѣ и дори публикувани формалности по това сливане, то не се реализира, поради мълчаливата, но твърда съпротива на Савойския домъ, който охотно търпи да бѫде „пленникъ“ на фашизма, но не допушта да бѫде слѣтъ съ тѣлото на новитѣ реформатори.

Ето защо, достигаме до парадоксалното на пръвъ погледъ положение. Савойскиятъ домъ, следъ като допустна фашизмът да се слѣе съ държавната организация, сѫщиятъ домъ да се превърне въ единичката опора и надежда на всички либерални срѣди въ Италия. Още въ самото начало на фашисткото възшествие, срещу организа-

цията на „черните ризи“, следъ уничожаването организацията на социалистическите „arditi del popolo“, се образува организацията на „савойците“ — „сините ризи“. Покъсно „черните“ и „сини“ ризи се слъхаха следъ дълги и трудни преговори. Фашизмът, възвържествува, като премахна организацията, която искаше да се групира около Савойския домъ не толкова за негова защита, колкото да създаде противосила на твърде буйните фашистки младежки групи.

Сега, следъ толкова години фашистко управление, цѣлата държавна машина — нѣщо повече цѣлата стопанска структура, съ една дума цѣла Италия, — е фашизирана, по силата на фашисткото законодателство. Изключение правятъ само Савойския домъ (разбираме царствующата фамилия) армията и католическите религиозни организации. Това принудено положение, разбира се, започва да тежи. Едничкиятъ политически факторъ, който остава незасегнатъ отъ фашизма и не позволява да биде засегнатъ, остава царствующия домъ. Неговото значение въ политическия и административния животъ на страната е сведено до пълното приложение на формулата „царьтъ царува, а не управлява“. Въ това нагледъ пасивно съществуване, обаче, се крие възможността — „въ решителния часъ“ Савойскиятъ домъ да направи назрѣлата смѣна. Около този домъ е групирана единичната организация на физическата сила въ Италия, която още е вънъ отъ фашисткото течение, — войската. Най-после едно важно

преимущество на Савойския домъ е приемствеността, — узаконената негова наследственост, докато фашисткиятъ лагеръ се централизира въ необикновената волева личност на Мусолини. Неговата смърть, неговото проваляне или компрометиране, винаги носятъ риска да нанесатъ тежъкъ, може би и смъртен ударъ на фашизма. Савойскиятъ домъ, обаче, е гарантиранъ отъ този рискъ, още повече, че ако кралятъ може да се събътне за „пасивенъ съучастникъ“ на фашизма, престолонаследникътъ грижливо подчертава своята независимостъ къмъ всичко стапало презъ последните години въ Италия.

Завършвайки тѣзи бѣгли бележки за Савойския домъ, нека подчертаемъ още по-страниния фактъ, че не само напредничаватъ лѣвичарски или недоволнитъ стопански ѝрѣди търсятъ опора ина дежда въ Савойския домъ, но и самиятъ фашизъмъ винаги, когато се почувства смутенъ, дили да се опре на престижа на кралската властъ. Постепенната умора отъ фашизма, дължима до голѣма степень и на страшната стопанска криза, застави да угаснатъ или да се скриятъ много смѣли блѣнове на фашистките водачи и твърде понятно е упоритото напоследъкъ търсене на близостъ съ владѣтелския домъ. По този начинъ последниятъ сполучва да остане единствениятъ държавенъ центъръ, въ който различните политически и стопански лагери на Италия влагатъ свойте надежди за едно по-свѣтло бѫдеще или за запазването на едно сѫжно за тѣхъ настояще.

ИДЕИ И ЛИЧНОСТИ

ЕДНА КАРИЕРА

Не отдавна въ Франция фалира голѣматата банка Устрикъ, повлѣкла следъ себе си банкротството на редица свързани съ нея предприятия. Кариерата на нейния шефъ, Албертъ Устрикъ, е твърде интересна. Въ 1912 година той не е освенъ единъ обикновенъ помагачъ на своя баща, притежателъ на малко кафе въ Тулуз. Младиятъ човекъ, на когото голѣматата

страстъ е била да играе на покеръ съ посетителите на кафенето, не е ималъ по-голѣма мечта отъ тая — да наследи занятието на своя старъ баща.

Но идва войната. Албертъ Устрикъ попада като работникъ въ една отъ фабриките за снаряди въ Тулуз и успѣва въ късъ време да спечели довѣрието на директора й. Като неговъ пълномощникъ той често посещава Парижъ, Военното

министерство, където успява да си създаде полезна връзка и познанства.

Следъ войната той е вече представител на фирмата въ Парижъ. Не следъ дълго време открива собствена малка „Банка Устрикъ“ и започва да играе съувличение на борсата. Тукъ той се запознава съ Италианския милиардеръ Гвамено, който ималъ крупни интереси Франция и се нуждаяль отъ способенъ човѣкъ, за да му ги повѣри. Изборът му пада върху Устрикъ, който съ поддръжката на италиянецъ развива на широка нога своята банкова дейност. Основниятъ капиталъ на „Банка Устрикъ“ почва непрекъснато да расте: 25 мил. фр. — 1925 г.; 32 — 1927, 58 — 1928 и 100 мил. — 1930 г.

Индустрия, търговия, транспортъ, мини, моди, хранителни продукти, дрехи, обувки — въ всички браншове на народното стопанство Устрикъ спекулиралъ и станалъ единъ отъ най-силните на Парижката борса.

Настъпва свѣтовната криза и предприятието на Устрика, изградено върху промъниливът шансове на борсовата спекулация, грохва. Името на Устрикъ отъ устата на разорениятъ клиенти минава въ устата на опозицията въ Французкия парламентъ, която исковава отъ него една отровна стрела и я насочва право къмъ сърдцето на правителството.

ОСТАВКА СЛЕДЪ ДОВѢРИЕ

Първиятъ ударъ е насоченъ къмъ министра на правосѫдието Рауль Пере, когото обвиняватъ, че през 1927 г., въ качеството му на министъръ на финансите билъ разрешилъ да се купуватъ на борсата италиянските ценни книжа „Вискоза“ и че това разрешение било дадено на Устрика. Пере не отрича факта; но установява, че това той е направилъ по съветитъ на французкия посланикъ въ Римъ и на директора на Банкъ де Франсъ, които дали най-добри препоръки за въпросните книжа. Следствието срещу Устрика е започнато и той въ най-късо време ще го доведе до неговия край.

Парламентъ покрива съ одобрения обясненията на министра и съ 318 гласа срещу 271 му гласува довѣрие.

Това на 14 ноемврий.

На 15 ноемврий Рауль Пере отправя следното писмо до министъръ-председателя Тардъо:

„Въ заседанието на камарата отъ 14 ноемврий обясненията на правителството бѣха одобрени съ значително большинство. Камарата съ това, не ще съмнение, изрази довѣрието си и къмъ министра на правосѫдието, признавайки поведението му за безупрѣчно. Азъ съмъ много благодаренъ на большинството, благодаренъ съмъ и Вамъ, г-нъ министъръ-председателю, който тъй мажестивено ме защитихте.

„Азъ съмъ твърдо решенъ да отговоря на всичките по мой адресъ инцизионии, но всичи ще разбератъ, че азъ не мога да допустна, щото сега, когато се води следствие срещу Устрикъ, нѣкой да заподозре моето безпристрастие и независимостъ.

„Поради това азъ Ви моля да приемете моята оставка“.

Въ единъ топъл отговоръ Тардъо отбелязва, че е принуденъ съ дълбоко съжаление, да се подчини на изразеното отъ министра на правосѫдието желание. Замѣстникъ на Рауль Пере е назначенъ бившиятъ министъръ на финансите, Шеронъ.

*

Тъй постижватъ въ Франция, дори когато сѫ получили довѣрие отъ камарата. У насъ практиката е известна. Най-напредъ министрите се заканватъ на тия, които ги обвиняватъ. Следъ това отбѣгватъ да отговарятъ на отравените имъ въ Народното събрание обвинения.

Именно отбѣгватъ и се спотайватъ!

Спотайватъ се дори и тогава, когато обязаностите имъ ги задължаватъ да вървятъ съ открыти ходъ срещу отправените имъ обвинения.

Нѣкои ще кажатъ: нрави!

О не, тукъ дума за нрави не може да става, а само за „смѣтки“.

„Здраве и Животъ“

Седмиченъ вестникъ за здравна просвѣта и биологични знания

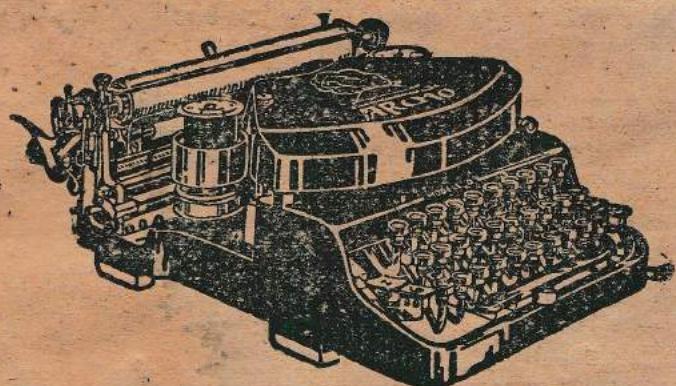
Редактори: Проф. Д-ръ ВЛ. МАРКОВЪ, Д-ръ Н. БОЕВЪ и Д-ръ АС. ХАДЖИОЛОВЪ
и при сътрудничеството на най-добрите писателски сили измежду лъкарите
и биолозите у насъ.

Необходимъ за всѣкого — боленъ или здравъ, младъ и старъ, учитель и ученикъ, селянинъ и гражданинъ, за всѣко семейство. училище и читалище — за всѣки, който знае да чете. Той ще Ви даде всичко, което отдѣлниятъ човѣкъ и общество иска отъ медицината и науката за живота.

Абонаментъ — 100 лв. За чиновници, офицери, свещеници, учители, студенти и ученици — 80 лв.

Искайте излѣзлите броеве съ пощенска карта и ще ги получите веднага. Абонамента се събира чрезъ пощата.

Адресъ: „ЗДРАВЕ И ЖИВОТЪ“, ул. Гр. Игнатиевъ 56/II—София.
Телеф. 5244.



ИДЕАЛЬНА МАШИНОПИСЕЦА Е

=**АРХО**=

БЪЛГАРСКО ЦВЕКЛО
БЪЛГАРСКИ ВЖГЛИЩА
ПРЕВОЗЪ
ТРУДЪ

ДАВАТЬ

МЪСТНАТА ЗАХАРЬ

КОНСУМИРАЙТЕ Я ПОВЕЧЕ,
ЗАЩОТО ОТЪ НЕЯ САМО ПОЛЗА ИМА,
А ВРЕДА НИКАКВА!

ТЕКСТИЛЪ

Англ. дружество за памучно предачество и тъкачество

ВАРНА

Капиталъ лв. 30,000,000 напълно внесенъ

ПРЕДЛАГА:

Платна български бълени и небълени.
Оксфорди, цвѣтни владжи, докуми и др.

ПРОИЗВОДСТВО НА СОБСТВЕНИТЪ МУ
ТЪКАЧНИ ФАБРИКИ ВЪ ВАРНА

Телефони: 332 и 170

За телеграми: „Текстилъ“